

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Dommedags Bog

Citation: Dalgas, Ernesto: "Dommedags Bog", i Dalgas, Ernesto: *Dommedags Bog*, udg. af Henrik Schovsbo, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1996, s. 376. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgasdomval-shoot-idm139915686924992/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Dommedags Bog

- delige elementer, *Hermes og Afrodite*. – *den store Skuge*: Joh. Åb. 17,1, hvor hun knyttes til Babylon; men som det store kvindelige modbillede til de positivt opfattede mandlige hellige personer kan figuren udlægges forskelligt, i den lutherske tradition f.eks. som romerkirken. – *Moloch*: se n.t.s. 27. – *Danidin(s)*: se n.t.s. 51, *Den Ateist*. – *Evangeliet egne Ord*: Matt. 5,29. – *Nero*: se n.t.s. 33. N. skal selv have foranlediget, at Rom brændte år 64, hvad han skulle have nydt som et strålende skuespil. Branden gav efterfølgende anledning til omfattende kristenforfølgelser. – *Elsker Gud ikke alle*: Matt. 5,45.
- 69 *Rosspir*: (spinkel) herskerstav, scepter. – *Dyrker*: bydeform flertal: I skal dyrke! – *Pan, Cupidinen, Bacchus og Helium*: navne på gr.-rom. guder; sprogligt i akkusativ. Pan er namrens gud, Cupido elskovens, Bacchus vinens, og Helios er solguden. – *ul fals*: til salg. – *Abseho (...)* *Libero*: lat. jeg tilgiver, fred være med Jer, jeg fritager, jeg giver fri. Allusion til katolsk kirkelatin.
- 70 *Thomas à Kempis* (1380-1471): nederl. teologisk forfatter. Har bl.a. skrevet den meget udbredte opbyggelses- og andagtsbog *De imitatione Christi* (ca. 1340, *Kristi Efterfølgelse*, da flere gange fx 1871), som D. citerer hyppigt i sit andet hovedværk, *Lidelsens Vej*, færdigskrevet samtidig med *Dommedags Bog*. Bl.a. I, kap. 13 hos Thomas handler om fristelser. – *Nazarenen*: Jesus, der var fra byen Nazareth.
- 71 *Moses (...)* *røde Hav*: 2. Mos. 14. – *empirisk*: gennem erfaring.
- 72 *Scylla(s)*: se n.t.s. 26. – *Indigokorn*: planteart, hvoraf man udvinder blåt farvestof. – *Ensmus*: titelperson i Ludvig Holbergs komedie *Ensmus Montanus* (1722).
- 74 *Abhidharma*: fællesbetegnelse for de klassiske og norngivende buddhistiske skrifter, der giver den højere lære, dvs. teologisk-systematiske gennemgange. – *Adam Hovns Spørgsmaal*: i Fr. Paludan-Müllers (1809-1876) versroman *Adam Hovns* (1842-1849) stiller titelpersonen som barn flg. spørgsmål: »O Moder! siig mig, hvad det er, at være« (2. sang). – *Stanze(s)*: strofeform, som Paludan-Müllers ovennævnte værk er skrevet i, og som Dalgas benytter her. – *Forjættelse*: løfte.
- 75 *Synparanekromoni*: ord dannet af Søren Kierkegaard efter gr. Det betyder *medaføde* og anvendes om det publikum, der indgår som en ramme i værket *Stadter paa Livets Vej* (1845). – *Geheims(s)*: gr. for Himmels dal ved Jerusalem; helvede. – *Omen (...)* *udslukkes*: Mark. 9,47f. – *Septim*: den syvende tone i en tonerække på syv. – *Tangentplan*: et plan, der berører (tangerer) en krum bade. Her nærmest om en balancetilstand mellem to lige stærke kræfter. – *indetermineret*: ikke styret af nogen (ydre) årsag. – *Drabant(er)*: mæne, ledsager.
- 76 *Sphygmograph*: pulsmåler. – *Delirium*: (sygelig) rus. – *Haschisch(spise-*

- ren): hash. – *Saturni*: Saturns (om planeten). – *Og atter skifted (...)*
Drom: citat fra Byrons digt fra 1816, *The Dream*, str. 3. Om B. se
n.t.s. 57. – *Newtons Rum*: if. den klassiske fysik, udtrykt af den eng.
fysiker Isaac N. (1642-1727) i *Philosophiæ Naturalis Principia Mathe-*
matica (1687). »Naturvidenskabens matematiske grundsætningers»
udgør verden et absolut system, hvor der gælder ensartede regler.
Dvs. at alle fænomener kan beskrives i det samme koordinatsystem.
Det er denne beskrivelse, der i beg. af 20. årh. blev udvidet med
Einsteins relativitetsteorier. – *fysikalsk(e)*: fysisk.
- 77 *Eros og Neikos*: gr. kærlighed og strid. Ordet N. ses ikke anvendt i
den gr. mytologi som gudenavn, hvorimod E. hos Hesiod (7. årh.
f.Kr.) er en af de første guder, der stiger op af Kaos, urtilstanden. –
forbøgne: skjulte. – *Huldgudinde(r)*: grane, smuk ung kvinde, her om
de hyrdinder, der legede med guden Krishna. – *Krishna*: ind. gude-
skikkelse, der optræder i mange forskellige sammenhænge. Kend-
test er K.-fortællingerne i heltegedigtet *Bhagavadgita* (ca. 200 f.Kr.,
Den højes sang). – *Civus Land*: Indien; C. er en ind. hovedgud. – *Mo-*
lech(s): se n.t.s. 27.
- 78 *Talisman*: tryllebillede, amulet. – *fonden Skaar og Lyde*: hel og fejlfri.
– *determineret*: styret af (ydre) årsager. – *Sorrig*: sorg.
- 79 *Ave Maria*: lat. Hil dig, Maria. Begyndelsesordene og navnet på den
alm. katolske Mariabøn.
- 80 *Jupiter*: rom. gud, svarer til gr. Zeus, himmelguden. – *Jonas (...)* *Ma-*
ve: Jonas, 2. – *Spyttegøg*: grønskolling. – *Kallun(krømmer)*: del af ko-
ens mave, simpel spise. – *Kynikeren Krates* (ca. 300 f.Kr.): gr. filosof.
Som de øvrige kynikere, især Diogenes (ca. 400-325 f.Kr.), levede
han efter den idé, at et almindeligt samfund er en illusion; blot et
fællesskab af vismænd kan fungere. På den anden side mente han, at
alle, der stræber, har mulighed for at opnå den fornødne visdom. –
Okeanos: gr. urhavet rundt om Jordskiven.
- 81 *tvende Titler*: der tænkes formentlig på professor, dr.phil. – *Badske-*
rer(ner): middelalderlig kirurg, barber. – *Herkules*: lat. for den gr. helt
Herakles; her brugt i ed.
- 82 *Lami(er)*: gr. gangangerånd, der røver små børn. – *Vampyr(er)*: blod-
sugende spøgelse. – *Erinye(r)*: gr. hævngeand. – *Manade(r)*: kvin-
delig deltager i den gr. vingud Dionysos' ekstatiske orgier. –
Sjinks(er): gr. fabeldyr, vinget løve med kvindehoved. – *Cræer*: gr.
tre gamle, troldkyndige kællinger. – *Sylogisme*: se n.t.s. 34.
- 83 *Ametyst(er)*: ædelsten. – *Filosofopolis*: nydannet ord, sammensat af gr.
filosofos og polis (by): filosofernes by. – *Hume, David* (1711-1776):
eng. filosof. I *An Enquiry Concerning the Principles of Morals* (1752,
»En undersøgelse af moralens principper», ikke i sin helhed på da.)
analyserer han med metodisk forbillede i samtidens nye naturvi-